

بزرگان خود را پاس بداریم

اخیراً در یکی از [سایت ها](#) مصاحبه ای را با آقای مهندس ایرج حسابی دیدم و من چون حدود ۲۵ سال پیوسته در کنار استاد همه ما ، جناب آقای دکتر محمود حسابی بوده‌ام و با وجودی که نظیر خود ایشان هیچ علاقه‌یی ندارم که وارد چنین بحث هایی شوم ، ولی حیفم آمد که نکته هایی را که از نزدیک شاهد بوده ام یادآور نشوم ، ضمن اینکه به شدت معتقدم آقای دکتر حسابی به بزرگ کردن و به قول بعضی از دوستان به بزرگ‌نمایی نیاز ندارند. ایشان بقدر کافی بزرگ هستند و به این کارها نیازی ندارند. البته باید ممنون آقای مهندس ایرج حسابی هم بود که در حفظ یاد و خاطره آقای دکتر حسابی سهم بسیار بزرگی داشته‌اند و ای کاش که دیگران نیز در این موارد همتی کنند و یاد استادان ارجمندی مثل آقایان دکتر هشترودی ، دکتر شیبانی ، دکتر جناب ، دکتر خمسوی و بسیاری دیگر که ذکر نامشان به درازا می کشد و در رشته های دیگر و دانشکده های دیگر هم ، بسیاری از آن ها وجود داشته اند ، زنده بماند و دستاوردهایشان حفظ گردد.

من در سال ۱۳۳۹ پس از اخذ لیسانس فیزیک (امروز کارشناسی فیزیک) با صلاحدید آقای دکتر حسابی به استخدام آزمایشگاه‌های اپتیک درآمدم . در آن سال خانم خشکبارچی و آقای اهرابی (بعداً آقای دکتر اهرابی) ، این آزمایشگاه ها را اداره می‌کردند. با آمدن من ، خانم خشکبارچی تقریباً بدون فاصله و آقای دکتر اهرابی پس از دو ماه با حمایت آقای دکتر آزاد که ریاست مرکز اتمی را به عهده داشتند و با صلاحدید و پشتیبانی آقای دکتر حسابی به سوئد و فرانسه رفتند . بنابراین وظایف اداره آزمایشگاه های اپتیک به شخص بی‌تجربه و ناواردی مثل من که تازه از پشت میز دانشکده برخاسته و پشت میز مسئول آزمایشگاه های اپتیک نشسته بود سپرده شد. منظور این که آقای دکتر حسابی با رفتن خانم خشکبارچی و بعداً آقای دکتر اهرابی در آن شرایط هیچ گونه مخالفتی نداشتند و مانع ادامه تحصیلات آنها نشدند که هیچ ، بلکه مشوق آنها نیز بودند.

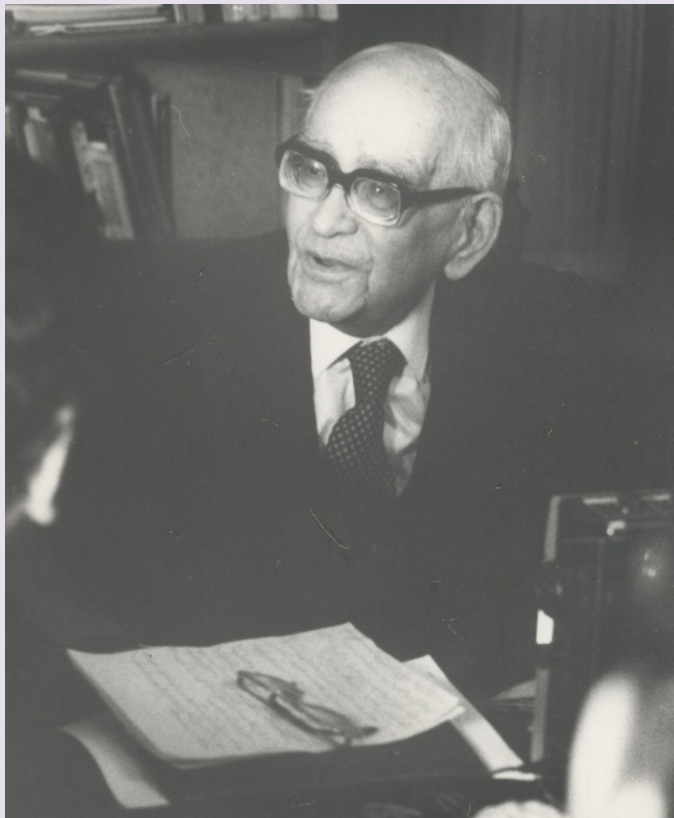
البته بعدها در مقاطعی آزمایشگاه های اپتیک از خدمات ذی قیمت زنده یاد خانم نیره حمزه ، خانم صدیقه معینی ، خانم مهرانگیز طالب زاده و آقای دکتر توسلی برخوردار بوده است. به هر روی موقع آمدن من به آزمایشگاه های اپتیک ، آقای دکتر حسابی به نوشتن کتاب دیدگانی فیزیکی مشغول بودند و موقع رفتن آقای دکتر اهرابی پی گیری این کارها به نیمه رسیده بود و ادامه کار به شخص بی- تجربه‌یی مثل من سپرده شد. در همین مواقع آقای پروفیسور مارشال استاد اپتیک دانشگاه پاریس که از دوستان آقای دکتر حسابی بودند به دعوت ایشان به ایران آمدند.

از به روز بودن آقای دکتر حسابی همین بس که مطالبی نظیر تمایز فاز و کاربردهای آن ، گراش نمایی و پالایش تصاویر که توسط پروفیسور مارشال در دست مطالعه بود و در کنفرانسی ارائه شد ، در کتاب دیدگانی فیزیکی آورده شده اند.

از راست به چپ: آقایان دکتر توسلی، دکتر حسابی، مقبلی

آقای دکتر حسابی همواره مشوق ادامه تحصیلات افرادی بودند که با ایشان همکاری داشتند. خانم حمزه ، خانم صدیقه معینی ، خانم زهرا معینی ، خانم طالب زاده، آقای دکتر توسلی و اینجانب که همگی فوق لیسانس خود (امروز کارشناسی ارشد) را در خدمت آقای دکتر حسابی گذرانده ایم و ایشان هیچ وقت و در هیچ شرایطی برای ادامه کار در آزمایشگاه اپتیک مانع ادامه تحصیلات و پیشرفت کسی در جای دیگر نشده اند. پس از کتاب دیدگانی فیزیکی ، ایشان کتاب نگره کاهنربایی و سپس کتاب حالت جامد را نوشتند. موقع نوشتن کتاب حالت جامد هیچ اسمی از حالت جامد نبود چه برسد به این موضوع که موضوع یک درس باشد. ولی آقای دکتر حسابی که با مطالعه مجلات علمی از آن باخبر بودند به سفارش کتاب ها و مقالات علمی زیادی به زبان آلمانی، فرانسوی، و انگلیسی پرداختند و کتاب فیزیک حالت جامد را تالیف کردند در حالی که به درس های ایشان در زمینه اپتیک هم ارتباطی نداشت. پس از آن من برای مدت نزدیک به دو سال و باز به تشویق ایشان برای تحصیل در زمینه لیزر که می رفت تا موضوع روز شود در سال ۱۳۴۶ به انگلستان رفتم . موقع مراجعت به ایران ملاحظه کردم که آقای دکتر حسابی کتاب دیدگانی گوانتیک را در دست نگارش دارند ، در حالی که آن موقع در ایران اسمی از لیزر و میزر در میان نبود. خلاصه این که استاد دکتر حسابی همواره با پیشرفت های علمی خارج هم قدم بوده اند و خلاء به وجود آمده را پر کرده اند.

ایشان در مورد آزمایش های اپتیک نیز به همین اندازه حساس بودند و اغلب به اتفاق ایشان به نمایندگی هایی که وسایل آزمایشگاهی وارد می کردند می رفتیم. به همین واسطه ایشان به راه اندازی آزمایش های جدید علاقه وافری داشتند و اغلب بعد از این که دانشجویان در آزمایشگاه کارشان تمام می شد و مثلاً ساعت ۵ بعد از ظهر داشتیم از پله ها پایین می رفتیم ایشان برای بهتر کردن آزمایش های قبلی و راه اندازی آزمایش های جدید از پله ها بالا می آمدند!

به هر روی استاد دکتر حسابی از جمله افراد نادری بودند که در پیشرفت و به روز کردن سپهر علمی کشور خدمات بسیار ارزنده ای کردند و لازم است که قدر زحمات و مرامت هایی که در این زمینه کشیده اند ، محترم و محفوظ بماند و برماست که قدر بزرگان خود را پاس بداریم.

(ناصر مقبلی، آذر ماه ۱۳۹۱)

جمعی از استادان فیزیک دانشگاه تهران
عکس: از مجموعه شخصی ناصر مقبلی